

הפשיטה לעזה

מנהיגות - חברות - משמעת מבצעית

אל"מ מ. גור

רקע

רישומה של פשיטת צה"ל על מחנות הצבא המצרי בעזה, ב-28 בפברואר 1955, חרג מעבר לכל פעולה אחרת שבוצעה עד אז — ומבחינות מסוימות גם מעבר לכל הפעולות שבאו אחריה. היתה זו חדירה נועזת אל העיר הראשית שב"רצועת-עזה", בה ישב השלטון המצרי. הנפגעים — שמספרם לא היה קטן — היו אנשי צבא מצריים.

עבד-אנאצר טוען, כידוע, שפעולת-עזה היא אשר דחפה אותו, בסופו של דבר, אל "עיסקת הנשק" הגדולה עם צ'כיה — עיסקה שהיתה אחד הגורמים העיקריים להתחלת החדירה הסובייטית למזרח התיכון, ולבסוף — למבצע-סיני שלנו בשלהי 1956.

גם אם קשה לקבל את הנמקתו של עבד-אנאצר כמבוססת ומציאותית, אין זה גורע מהפירסום ההיסטורי שנפל בחלקה של פעולה זו.

עד לפעולת עזה נערכו פעולות תגמול במסגרות קטנות יותר, ונסיבותיה של מלחמת "שן-תחת-שן" גרמו לכך, שיעדיהם היו בעיקר אזרחיים: רוב הפעולות בשנים 54—1953 הופנו נגד כפרים ערביים. ההנחה היתה, שיש לרסן את האוכ' לסייה הערבית שליד הספר — ובכך להקטין את מימדי פעולות ההסתננות והחדירה הרצחנית לגבולות ישראל. עם זאת, בוצעו גם פעולות ישירות נגד כוחות ערביים — הפשיטה לעזון שבהרי "המשולש", הפשיטה למוצב המצרי אשר מול כיסופים, וכן פשיטות קטנות ומארכים לצורך לכידת שבויים.

על הפשיטה למחנה הצבאי הוחלט לאחר שורה ארוכה של מעשי רצח וחבלה, שבוצעו על-ידי מסתננים ואנשי "פדאיון" מרצועת עזה. הרצועה נתונה לשלטון מצרי ישיר, ומצוי היה בה צבא מצרי רב.

קרקע ואויב

רצועת עזה היתה מוגנת, מצפונה ועד דרומה לאורך הגבול עם ישראל, על-ידי שורת מערכים ארוכה ורצופה. מערכים אלה התבססו על "רכס עזה", המתרומם מתוך שיפולי החוף וחולש ממרומיו גם כלפי מערב וגם כלפי מזרח. בין המתחמים היו מעברים צרים בלבד, אשר גם הם, ברובם, אובטחו על-ידי גדרות ומארכים.

ברצועה כולה נמצאה כחטיבת חי"ר מוגברת. מקומות תורפה

נשמרו על-ידי מצרים, ואילו במוצבים ישבו בעיקר "פלשתינאים".

במחנה, אשר שמר על מכונייהמים ועל תחנת-הרכבת של עזה, ישבה כפלוגה מצרית. מתקני הפלוגה והמפקדה שכנו בבתי-אבן; החיילים גרו באוהלים.

כוחותינו

הפעולה הוטלה על הצנחנים, ופקד עליה מפקד הצנחנים דאז — אריק. השתתפו בה "נציגויות" מכל הפלוגות.

מענין לסקור בקצרה את אופי הכוחות ואת תפקידיהם. אל איזור המחנה חדרו שתי פלוגות — פלוגה א' — של סופאפ, ופלוגה ד' — שלי.

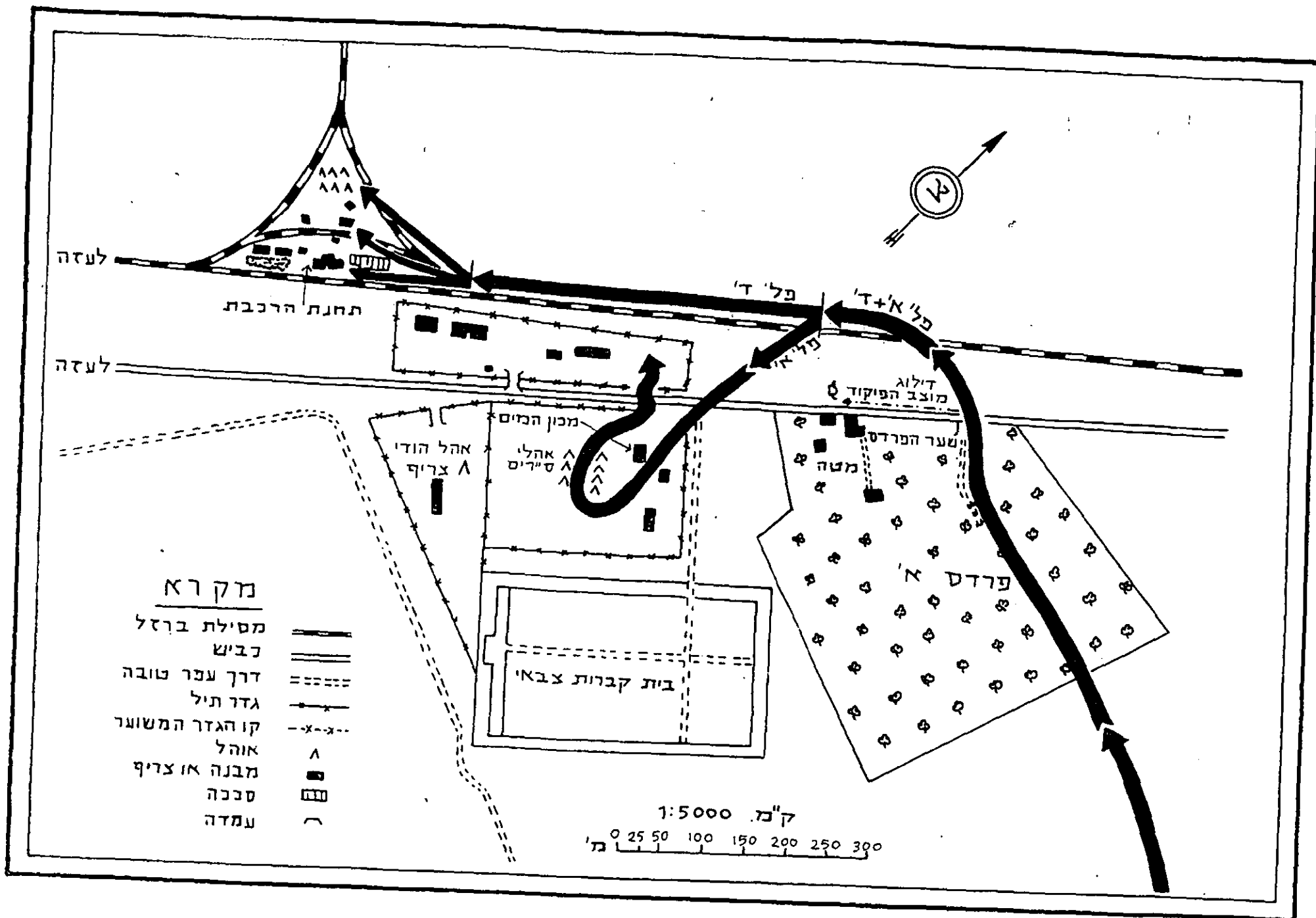
פלוגה א' היתה פלוגת קורס מ"כים, שכללה בעיקר בני-הארץ, רובם בני ההתישבות העובדת, וכולם מועמדים לתפקידי פיקוד. עובדות אלה, וכן השיקול של טיב הפיקוד בפלוגה זו — הם שהכריעו את הכף לשתפה בפעולה על אף "גילה הצעיר", ואף להטיל עליה את התפקיד העיקרי — השמדת המחנה עצמו. וזאת לזכור: לחיילי הפלוגה היתה זו פעולתם הראשונה.

פלוגה ד' היתה ותיקה יותר, והרכבה האנושי היה מגוון ביותר: יוצאי עשרות ארצות שונות, וכעשרים אחוזים בני הארץ. במשך חדשי השירות עבר על הפלוגה משבר, שהיה קשור במתח הרב של הצניחות, האימונים והפעולות. מספר הנפקדים והעריקים היה ניכר, יחסית, לעומת המקובל ביחידות צנחנים. אולם הגרעין העיקרי כבר נתגבש והיה איתן, "משופ" שף" ומנוסה. בפעולה זו ניתן לפלוגה אחד התפקידים המרכזיים — השמדת הכוחות שאיבטחו את תחנת-הרכבת.

חסימות שהוצבו לאבטחת הפעולה (גם מתוך מגמה לפגוע בכוחות מצריים נוספים) מוקמו בעיקר לאורך הכבישים המובילים דרומה, לכיוון חאן-יוגיס:

חסימה אחת קרובה, בפיקודו של ינוקא, שאנשיה היו מפלוגה א'. חסימה שנייה, הדרומית ביותר, היתה מורכבת ממפקדים ומחיי-לים של יחידת-סיור מובחרת. היתה זו היחידה בעלת הותק והנסיון הרבים ביותר בפעולות מעבר לגבול בקרב הצנחנים. כמפקדה של פלוגה זו נתמנה, יום לאחר צאתו מבית-חולים, דני מט; פלוגתו-שלו השתחררה זמן קצר קודם לכן, ועתה היה פנוי ל"משימות מזדמנות".

בהמשך הרשימה נעמוד על שתי בעיות שהתעוררו במהלך הקרב ועל האופן בו התגברו עליהן מפקדים וחיילים. נספר על סופאפו ועל דויד, אשר תוך להט הקרב גילו כושר-

מירשם הפשיטה — שלב הפריצה

מנהיגות, קור-רוח, תושיה, יכולת-החלטה וכוש-פעולה; וכן על אחות-הלוחמים, אשר נתגלתה בכל גדולתה ברגעים הקשים של בדידות בשדה-הקרב.

תושיה נופקדים בעת הקרב - סופאפו, דויד

בהגיע הכוח העיקרי אל שטח ההיערכות, בתוך פרדס ענף וצפוף, יצא סופאפו לסייר את הדרך אל היעדים ולאכן את גדרות התיל ואת כיוון הפריצה המתוכנן אל המחנה המצרי. כשחזר ואישר לאריק את ממצאי התכנון, ניתנה ההוראה להיכנס לתנועה, ותוך מספר דקות יצאו הכוחות לדרך. דויד, סגן מפקד הפעולה, פקד על שני הכוחות המסתערים. הוא התכוון לעכב במקצת את פלוגה ד', המיועדת "לטפל" בתחנת-הרכבת, כדי להבטיח שההתקפה על המחנה המצרי היעד העיקרי, אמנם מתנהלת בהצלחה.

ואמנם, מנקודת הפיצול החל הכוח של סופאפו בלבד להתקדם לעבר יעדו. תוך דקות מספר נשמעו מכיוון המחנה רעמי היריות והפיצוצים, אשר-המקלעים, התת-מקלעים והכלים הנ"ט. עד מהרה נשמע גם רעש הפיצוץ של הגדר, והיה ברור, שההסתערות כבר עלתה "על דרך המלך". אז פקד דויד על פלוגה ד' לנוע לעבר יעדה. ואמנם, תחנת-הרכבת והמאהל השומר עליה טוהרו במהירות. כשהאויב סובל אבדות ואוהליו מתמוטטים. סופאפו, תוך-כדי הסתערות על היעד הסתבר פתאום לסו-

פאפו, שהוא פרץ מזרחה מהמקום המתוכנן. מרבית אשר-החיפוי שלו, וכן אש המסתערים, כוונו אל המבנה החדש של מכון הכים — שממנו, אמנם, ירה מקלע אויב — ולא על המחנה עצמו.

בשלב זה הוא כבר נמצא עם חוליה בראש הכוח הפורץ. בחצר-הבאר. במהירות, ובלי להיעצר, החליט סופאפו לשנות מיד את כיוון ההתקפה על המחנה ואת מקום הפריצה. במקום התכנית המקורית לפרוץ ממזרח למערב — הוא החליט להיכנס דרך השער הראשי, ישר מהכביש, העובר עלייד המחנה.

סופאפו וחולייתו, שעיקר הכוח המסתער הלך בעקבותיהם, עלו על הכביש ונעו במהירות הבזק לעבר השער. תוך ריצתם נפתחה עליהם אש משני מקלעים. סופאפו, שרץ על הכביש בראש הכוח, נהרג מצרור-מקלע ונפל במקום. הכוח המשיך בהסתערות וחדר למחנה.

בזכות מקומו בראש הכוח ובזכות כושר-ההחלטה המהיר שלו לא איבדה פלוגתו את תנופת-ההתקפה. במקום מצב אפשרי של תהיה ובהיה קיבלה ההסתערות תנופה מחודשת.

הכוח כולו, אשר עלול היה לאבד את כיוון התנועה הנכון, ראה את המ"פ רץ בראש — ורץ אחריו, תוך סדר מוחלט ושליטה מלאה. היתה זו התגלמות של "שפת-התנועה הפרטית" שנוצרה בין המפקד ויחידתו.

על מעשהו זה קיבל סופאפו ציון לשבח שלאחר-המות מדי הרמטכ"ל.

דויד י. לאחר שאיפשר לפלוגה ד' להסתער על תחנת הרכבת הצטרף בעצמו להסתערותה של פלוגה א'. עם התקרבו אל הכוח הבחין מיד בטעות שחלה בכיוון ההסתערות. דויד פקד בעצמו על פעולה של פיצוץ מכון-המים חדשים קודם-לכן והכיר היטב את השטח.

ברגע זה נתן דויד שתי פקודות. הוא הורה לסופאפו לשנות כיוון אל המחנה עצמו (בזמן החליט גם סופאפו לשנות כיוון) ולפלוגה ד' נתן הוראה לחזור אל המחנה כדי לסייע להשתלט עליו.

הוא עצמו רץ קדימה אל הכוחות הראשונים, משנהרג סופאפו נטל דויד אישית את הפיקוד על הכוח.

כשהסתבר לו שהתנועה על הכביש, שהיה מכוסה באש מקלעים, מסוכנת מדי — העביר את הכוח לשטח הפנוי מאחורי אויב ומשם פרצו הכוחות אל המחנה דרך הגדר.

התמוצאות המידית בשטח ומקומו בראש הכוחות איפשרו לדויד לקחת ברגע הנכון חלק פעיל בשירי נזיף המהירים שחלו תוך-פעולה. כסגן ממפקד הפעולה ובאחר-איו על שני הכוחות יכול היה להלכה להישאר במקום ממנו ניתן היה לנהל את הקרב בכללותו באמצעי עות האלחוט.

דויד ביכר לפעול ולא לנהל. גישה זו היא שאיפשרה לו לקבל את הפיקוד על הכוח ברגע שנהרג סופאפו, והיא שאיפשרה לו להחליט בייחצום על שינוי כיוון ההתקפה ובארגון הכוחות.

על מעשהו זה ציון דויד לשבח הרמטכ"ל.

חברות וטיפול בנפגעים

עם תום פעולות הטיהור התכנס הכוח למקום מרכזי על הכביש. היו שלושה עשר נפגעים, אותם צריך היה לשאת בדרך חזרה — חלקם על אלונקות וחלקם בנשיאה על הגב או באופן אחר.

מפקד מדי הוכיח שרק בדוחק יספיק מספר האנשים לשני התפקידים. ההכרחיים: נשיאת הנפגעים ואבטחת התנועה חזרה.

אריק החליט לחזור ברגל, בדרך בה הגענו ואנו התחלנו לפעול במהירות.

תוך שימוש בפקודות של תרגול-סדר, אורגן הכוח על הכביש ברביעיות. לפי תורה, ניגשה כל רביעיה אל אחד הנפגעים, הרימה אותו מנקודת האיסוף ונכנסה איתו אל הפרדס כדי להכין את האלונקה (או האלונקה המאולתרת). לנשיאתו בשקט מוחלט ובמהירות הכינה כל רביעיה את אמצעיה שלה, תוך היעזרות ברובים, עצים, צינורות-גדר, חולצות ובגדים אחרים.

בינתיים אורגן כוח-האבטחה. פרט לכוח-החוד, אשר היה משוחרר מכל תפקיד נוסף, היו כוחות-האבטחה באגפים ובצורה עורף-עמוסים לעניפה בנשק-שלל — חמישה כל-יחידים לפחות על כל לוחם.

כל חייל-אבטחה "אימץ" לעצמו רביעיה נושאת-אלונקה. תוך תנועה שמר על מגע-ראיה עמה, ולפי הצורך התחלפו איתו אנשי האלונקה לשם מנוחה קצרה ושינוי "פוזיציית" השיירה החלה בדרכה, כשלפניה כששה ק"מ של תנועה עת לקורה-גבול. כוח-האבטחה של ינוקא איבטח את התנועה ממרחק. אריק עשה כל מאמץ לקרב את הרכב לפינוי הנפגעים עד לגבול ממש.

התנועה היתה מהירה ושקטה והתנהלה ללא תקלות. לפתע, כאשר התקרב הכוח אל עבר הכביש הראשי, בשטח הפתוח, נפתחה עליו אש מקלעים מכיוון המוצב המצרי שמדרום לדרך התנועה. האש היתה מדויקת ולוחכנית, לאורך

הכביש ומעליו. הכדורים הראשונים פגעו בחיילים נוספים. החשכה היתה עזה, וקשה היה לראות מה עושה כל חוליה עם הנפגע שלה. נסיון להשתלט על השיירה בקול רם נפסק מיד. הצעקות גילו למצרים את מקומנו, ומיד נפתחה לעברנו אש נוספת.

צריך היה לסמוך על נאמנותם של הצנחנים איש אל רעהו. צריך היה לקוות, שהאימונים הרבים והמפרכים בנשיאת פצועים עשו את שלהם. ואמנם החובשים טיפלו מיד בנפגעים הנוספים, והחוליות של נושאי-האלונקות נידבו מיד אנשים לשאתם. לנשיאת חלק מהאלונקות נשארו עתה רק שלושה לוחמים — ולעתים רק שניים.

אש המקלע המצרי לא פסקה. אחד מכוחות-האבטחה פנה לשתקה. אולם בינתיים צריך היה להמשיך לנוע. המעבר בשטח המוכה-באש נעשה ברוחים שבין צרורות האויב. עם כל החלפת שרשרת אצל האויב, הספיקו שלוש חוליות לקפוץ קדימה ולצאת אל המרחב שמחוץ לתחום פגיעתו של האויב. תוך-כדי-כך נוצרו רנחים גדלים והולכים בין החוליות.

השטח החל מתכסה אש מרגמות מצריות — אש מפורת ולא-מכוונת. אל אש זו הצטרפו עד מהרה גם שני מק"בים מצריים נוספים — אולם גם הם באש לא-יעילה.

בכל זאת גדל הספק: האם לא יישאר צנחן פצוע בשטח האויב? החברים-הלוחמים ענו: לאו! בהגיע החוליות הבודדות אל ערוץ הואדי, אשר נתן מחסה בפני האש, החלו שוב להתקבץ זו אל זו ולהתארגן מחדש. במפקד חטוף שנערך במקום התברר, שאיש אינו חסר. למעלה מכך: הכוחות שהגיעו ראש-שונים הצליחו כבר להתארגן מחדש. לחלק תפקידים בהתאם לתנאים החדשים — ולהיות נכונים להמשיך בדרך.

האש המצרית פסקה. בחלקה שותקה על-ידי כוחות האבטחה, ובחלקה חדלה מעצמה, מש"אבדה" לה השיירה בזכות החשכה והשקט בו נהגה עתה.

תוך דקות ספורות המשיכה השיירה בדרכה לעבר הגבול. שם כבר חיכה אריק עם הרופא והאמבולנסים לפינוי מהיר של הנפגעים אל העורף.

הרגשות היו מעורבים. חברים טובים ויקרים נפגעו. לחלק גדול מן הלוחמים היתה זו הפגישה הראשונה במות. שררה מועקה.

אולם היה צורך להכניע רגשות אמותיים אלה של חברות ונאמנות איש-לאיש ולפנות מקום לתחושת הניצחון וההישג. המשימה בוצעה. המחנה המצרי בעזה פוצץ והושמד, ועשרות מחיילי-האויב נפגעו. הכוח הסתדר עתה בשלוש על דרך-ישרה, והחל לצי-עוד לפי קצב. זמזום נעימה חלושה החל בוקע וחפץ עדימורה לשירה של סיפוק וגאווה.

ההד אשר הייתה פעולת-עזה היה חזק. היתה זו הפעם הראשונה, שפעולת תגמול של צה"ל פורסמה ברבים, ואף נאמר על-ידי מי בוצעה. האויב המצרי הוכה קשות. לצנחנים נתנה הפעולה דחף חזק לפעולותיהם בעתיד. ההתנהגות בשדה הקרב היתה למופת. מפקדים כחיילים הוכיחו עוז, אומץ, תושיה, רצון-לחימה וחברות נאמנה.

כוח-החסימה של הסיירת, בפיקודו של דני, פעל בקור-רוח ובמקצועיות, והישגיו היו מעל לכל המשוער.

מפקדי כוחות-משנה וחבלנים, חיילים וחובשים — הכל גילו ידע מקצועי, אומץ-לב ומסירות ללא-גבול.

מעללי-הקרב היו רבים. צוינו ברשימה זו רק דוגמאות מעטות, הקשורות במישרין לתופעות של מנהיגות בשדה-הקרב: מנהיגות של מפקדים — ומנהיגות-פנימית של חיילים. בשתי אלה תבורך כל יחידה צבאית.

